

TRZODA CHLEWNA. Dobór ras do hodowli, warunki utrzymania

# Dobre geny pod dobrą opieką

**Efektywność produkcji trzody chlewnej zależy od czynników genetycznych i środowiskowych. Różnorodność sprawia, że ważna jest umiejętność doboru ras na materiał mateczny i ojcowski.**

Rasy mateczne powinny charakteryzować się wysoką płodnością, plennością, mlecznością i troskliwością. Warunki te spełniają rasy wielka biała polska (wbp) i polska biała zwiśloucha (pbz) oraz loszki krzyżówkowe.

Rasy ojcowskie powinny poprawiać mięsność, odporność na choroby, a także gwarantować szybkie przyrosty i lepsze wykorzystanie pasz u potomstwa. Są to rasy duroc, hampshire, pietrain, belgijska zwiśloucha oraz linie 990 i 890. O przydatności ojców różnych ras decyduje przede wszystkim ich indywidualna wartość, którą określa ocena.

## Wielka biała polska (wbp)

Świnie rasy wbp charakteryzują się wybitną użytkowością rozplodową. Lochy rodzą 10-16 prosiąt. Świnie te sprawdzają się w produkcji wielkostadnej.

Pod względem cech użytkowości tucznej i rzeźnej świnie wbp charakteryzują się wynikami na poziomie większości ras ojcowskich, czyli szybkim tempem wzrostu, cienką słoniną i dobrą jakością mięsa.

Jest to świnia duża, z białą skórą, o długim i mocnym grzbiecie. Dorosła locha osiąga ciężar 300-350 kg, natomiast knur 350-400 kg. Na głowie średniej wielkości osadzone są stojące, ostro zakończone uszy. Zad jest długi, z dobrze umięśnionymi szynkami. Ogon wysoko osadzony. Nogi proste i szeroko rozstawione. Jako rasa mateczna, posiada co najmniej 14 prawidłowo rozwiniętych sutków. Rasa ta odznacza się małą wrażliwością na stres.

## Polska biała zwiśloucha (pbz)

Rasa bardziej wrażliwa na czynniki zewnętrzne niż wbp, dlatego jest bardziej przydatna do chowu drobnotowarowego. Knury rasy wbp przekazują potomstwu mocną konstrukcję ciała, natomiast knury rasy pbz wydłużają tusze, co jest korzystne ze strony przydatności matek do rozrodu i wartości materiału rzeźnego.

To świnie duże, o długim i szerokim grzbiecie, osiągające 250-300 kg masy ciała. Białą skórę (dopuszczalne niewielkie ciemne plamy) pokrywa szczecina również białego koloru. Na niedużej głowie osadzone są uszy – duże, bezwładnie zwisające lub nieduże, wąskie i półsztywne. Szyja jest długa, lekka. Małe łopatki dobrze przylegają do tułowia. Klatka piersiowa jest raczej płytka, ale szeroka i dobrze wysklepiona. Zad długi z dobrze umięśnionymi szynkami. Nogi stosunkowo krótkie i prosto postawione. Jako rasa mateczna posiada co najmniej 14 prawidłowo rozwiniętych sutków.

## Trzoda ekologicznie

Prowadząc ekologiczny chów świń, powinniśmy wziąć pod uwagę także rasy rodzime, jak puławska, złotnicka biała i złotnicka pstra. Są to rasy krajowe, lokalne, które dzięki wysokiej odporności na choroby i niesprzyjające warunki środowiska, doskonale sprawdzają się np. w chowie ekologicznym. Świnie te nie osiągają takich wyników produkcyjnych pod względem mięsności, jak wbp i pbz, lecz ich mięso ma specyficzne walory smakowe, co cenią konsumenci.

## Komfort knura

W hodowli trzody chlewnej knury powinny być utrzymywane w pojedynczych kojcach. Powierzchnia kojca przypadająca na dorosłego osobnika, wynosi przynajmniej 6 m<sup>2</sup>,

a jeśli kojec jest miejscem, w którym odbywa się krycie – nawet 10 m<sup>2</sup>. Pomieszczenie, w którym utrzymuje się knury, musi zapewniać dostateczną ilość światła dostępnego przez ok. 12 godzin na dobę. Istotne jest zapewnienie w nim dobrej wentylacji, tak by zimą wymiana powietrza wynosiła 20 m<sup>3</sup>, natomiast latem ok. 100 m<sup>3</sup>. W okresie letnim bardzo ważne jest także utrzymanie temperatury poniżej 25 °C, natomiast wilgotność względna powinna wynosić ok. 70%. Kojec powinien być ponadto dezynfekowany 3-4 razy w roku.

## Bezstresowa młodość

Młode knury osiągają dojrzałość płciową w wieku 5-6 miesięcy, a pełną dojrzałość w wieku 10-12 miesięcy. Knury młode (8-10) miesięcy mogą kryć najwyżej dwa razy w tygodniu. Knury starsze można eksploatować nawet przez 5 dni, uwzględniając później czas na odpoczynek. Należy unikać długotrwałych stresów i dostosowywać masę ciała do wielkości lochy. Na 1 knura powinno przypadać nie więcej niż 25 loch.

## Pod dobrą opieką

Świnie utrzymuje się w przeznaczonych do tego celu pomieszczeniach. Zwierzętom odchowywanym w systemie otwartym należy zapewnić ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi oraz właściwą opieką.

Trzoda wymaga warunków nieszkodliwych dla zdrowia i nie powodujących urazów, uszkodzeń ciała lub cierpienia, zapewniających swobodę ruchu. Szczególnie ważna jest możliwość kładzenia się, wstawania i leżenia oraz kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami.

Lochy i loszki, poza tygodniem poprzedzającym przewidywany termin prosięcia oraz w okresie prosięcia, mogą być utrzymywane w warun-

kach, w którym nie mają kontaktu wzrokowego z innymi zwierzętami.

### Dostęp do luksów

Pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta, oświetlamy sztucznym światłem o natężeniu co najmniej 40 lux lub zapewniamy dostęp do światła naturalnego przez co najmniej 8 godzin dziennie. Trzody chlewnej doglądamy co najmniej raz dziennie.

Pomieszczenia, w których utrzymujemy zwierzęta, wyposażenie oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt wykonuje się z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia oraz nadających się do czyszczenia i odkażania.

### Pasza, woda, cisza

Odchody i niezjedzone resztki paszy usuwamy z pomieszczeń tak często, aby uniknąć nieprzyjemnego zapachu, a także zanieczyszczenia paszy i wody. Zabezpieczamy pomieszczenia przed muchami i gryzoniemi. Wyposażenie i sprzęt przeznaczony do karmienia i pojenia umieszczamy w taki sposób, aby zminimalizować możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić bezkonfliktowy dostęp zwierząt do paszy i wody.

Wyposażenie i sprzęt powinny być tak skonstruowane, umieszczone i obsługiwane, aby nie powodowały nadmiernego hałasu, Urządzenia sprawdzamy co najmniej 2 razy dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwamy.

### Twarda podłoga, czyste powietrze

Podłoga w pomieszczeniach, w których utrzymywane są zwierzęta powinna być twarda, równa i stabilna, a jej powierzchnia ma być gładka, ale nie śliska. W pomieszczeniach, gdzie są utrzymywane zwierzęta, obieg powietrza, stopień zapylenia, temperaturę, względną wilgotność powietrza i stężenia gazów utrzymujemy na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt.

W przypadku wyposażenia pomieszczeń w mechaniczny system wentylacji, łączy się go z systemem alarmowym, sygnalizującym awarie systemu wentylacyjnego i z systemem wentylacji awaryjnej. Instalację elektryczną w pomieszczeniach, w których utrzymywane są zwierzęta, wykonujemy w sposób określony w przepisach Prawa budowlanego.

### Dostęp do wody

Świniom powyżej 2. tygodnia życia zapewniamy stały dostęp do wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Urządzenia do pojenia instalujemy w sposób zabezpieczający wodę przed wylewaniem się. Zwierzęta karmimy paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego. Świnie karmimy co najmniej raz dziennie, a jeżeli utrzymujemy je grupowo – zapewniamy dostęp do paszy w tym samym czasie.

Lochom w okresie między odsadzeniem prosiąt a okresem okołoporodowym i loszkom, zapewniamy wystarczającą ilość pokarmu wysokoenergetycznego oraz pokarmu objętościowego lub włóknistego.



### W tym samym wieku

Chore lub ranne zwierzęta niezwłocznie otaczamy opieką, a w razie potrzeby izolujemy. Jeżeli wymaga tego stan zdrowia zwierzęcia utrzymujemy je na ściółce.

Świnie w gospodarstwie utrzymuje się w kojcu na ściółce lub bez ściółki, pojedynczo lub grupowo. Świń nie utrzymuje się na uwięzi.

W przypadku utrzymywania świń w systemie grupowym, w grupę łączymy zwierzęta o zbliżonym wieku, podejmujemy też działania minimalizujące agresję i zapobiegające walkom. Utrzymywane grupowo świnie chore, zranione, agresywne lub atakowane przez inne zwierzęta, utrzymujemy pojedynczo.

### Razem przed prosiem

Lochy i loszki od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prosięcia, utrzymujemy grupowo. Kojec, w którym utrzymujemy lochy i loszki w tygodniu poprzedzającym przewidywany termin prosięcia, zaopatrujemy w materiał umożliwiający budowę gniazda chyba, że nie jest to możliwe ze względu na stosowany system odprowadzania gnojowicy.

Prośne lochy i loszki umieszczone w kojcach do prosięcia czyścimy dokładnie, poddajemy także zabiegom przeciwko pasożytom. Powierzchnia kojca do prosięcia powinna umożliwiać prosięcie naturalne lub zapewniać osobie obsługującej dostęp do zwierzęcia.

Kojec budujemy w sposób zapewniający prosiętom swobodny dostęp do karmiącej lochy. W przypadku utrzymywania loch z prosiętami, kojec wyposażamy w przegrodę zapobiegającą przygnieceniu prosiąt przez lochę. W kojcu wydzielamy część ze ściółką, o powierzchni pozwalającej na odpoczynek prosiąt.

Świniom zapewniamy stały dostęp do materiałów i przedmiotów absorbujących ich uwagę – w szczególności słomy, siana, drewna, trocin, o jakości nie wywierającej szkodliwego wpływu na ich zdrowie.

Dorota Ziobro, Jerzy Prószyński DODR,  
PZDR Wrocław